

LIETUVOS TSR MOKSLŲ AKADEMIJA
ISTORIJOS INSTITUTAS
LIETUVOS TSR ISTORIJOS PROBLEMINĖ MOKSLINĖ TARYBA

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1980 METAI

VILNIUS „MOKSLAS“ 1981

INSTITUTE OF HISTORY
OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF THE LITHUANIAN SSR
THE SCIENTIFIC PROBLEM BOARD
OF THE HISTORY OF THE LITHUANIAN SSR

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1980

VILNIUS

1981

INSTITUT FÜR GESCHICHTE
DER AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER LITAUISCHEN SSR
PROBLEMISCHER-WISSENSCHAFTLICHER RAT
FÜR GESCHICHTSFORSCHUNG DER LITAUISCHEN SSR

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1980

VILNIUS

1981

АКАДЕМИЯ НАУК ЛИТОВСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ИСТОРИИ
НАУЧНЫЙ СОВЕТ ПО ПРОБЛЕМАМ ИСТОРИИ
ЛИТОВСКОЙ ССР

ЕЖЕГОДНИК
ИСТОРИИ
ЛИТВЫ

ГОД 1980

ВИЛЬНЮС «МОКСЛАС» 1981

Redakcinė kolegija:

Jonas DOBROVOLSKAS, Mečislovas JUCAS, Vytautas MERKYS, Vacys MILIUS, Leonas MULEVICIUS, Giedrė NIUNKIENE, Rita STRAZDONAITE (sekretorė), Henrikas SADZIUS, Adolfas TAUTAVICIUS, Bronius VAITKEVICIUS (vyr. redaktorius), Regina ZEPKAITE (vyr. redaktoriaus pavaduotoja)

Išleista LTSR MA Istorijos instituto užsakymu

Li237 Lietuvos istorijos metraštis = Ежегодник истории Литвы = The year-book of Lithuanian history / LTSR MA, Istorijos in-tas, LTSR istorijos problem. moksl. taryba; Red. kolegija: B. Vaitkevičius (vyr. red.) ir kt.— V.: Mokslas.

Leidž. nuo 1973 m.

1980 m. 1981. 171 p. Lygiagr. antr. taip pat vok. Str. santr. rus. LTSR MA istorijos in-to leid. 1980 m. bibliogr. / O. Adomonienė, p. 151—153. Bibliogr. išnašose.

Leidiny, skirtas svarbiausiems Lietuvos istorijos mokslinių tyrimų rezultatams skelbti, supažindina su Lietuvos istorijos tyrimo darbais: „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės demografiniai rodikliai 1790 m. gyventojų surašymo duomenimis“, „Iš Lietuvos kile Tartu universiteto studentai 1802—1919 metais“ ir kt.

**BBK 63.3(2L)
9(TL)**

0505040000

M 10604—021
M 854(08)—81 Z—81

© LTSR MA Istorijos institutas, 1981

MŪSŲ JUBILIATAI

ALEKSANDRAS JEFREMNKA

1980 m. gegužės 31 d. istorijos daktarui Aleksandrui Jefremenkai sukako septyniasdešimt metų.

A. Jefremenka yra gimęs Belajos kaime (Kursko sritis, Belovo raj.) valstiečių šeimoje. Baigęs pradinę mokyklą, A. Jefremenka dirbo ir mokėsi valstiečių jaunimo mokykloje. 1929 m. įstojo į VLKJS. 1930 m. komjaunimo pasiūstas išvyko į Maskvą mokytis darbininkų fakultete. Aukštąjį mokslą baigė 1938 m. Maskvos K. Lybknechto pedagoginiame institute, dirbo mokytoju. 1939 m. A. Jefremenka įstojo į TSKP. Tais pačiais metais, partinei organizacijai pasiuntus, pradėjo dirbti valstybės saugumo organuose. Didžiojo Tėvynės karo metais A. Jefremenka kovojo Šiaurės jūros laivyne. Už ištvermę, drąsą, sumanumą A. Jefremenka apdovanotas Tėvynės karo II laipsnio ordinu, dviem Raudonosios žvaigždės ordinais ir 10 medalių. 1949 m. jam suteiktas pulkininko laipsnis. Pokario metais A. Jefremenka, dirbdamas mokymo įstaigose, domėjosi ir istorijos mokslu. 1955 m. apgynė istorijos kandidato disertaciją tema: „Kapitalizmo vystymasis Lietuvos žemės ūkyje poreforminiu laikotarpiu“.

Vaisingiausias metas mokslinėje jubilato veikloje prasidėjo 1960 m., kai ėmė dirbti Lietuvos TSR Mokslų Akademijos Istorijos institute. Nuo 1966 m. jis — Socialistinės visuomenės istorijos sektoriaus vyresnysis mokslinis bendradarbis. Svarbiausi mokslininko darbai skirti agrarinių santykių ir valstiečių istorijos tyrinėjimams. Šios srities tyrinėjimai paskelbti daugelyje straipsnių ir 2 knygose: „Agrariniai pertvarkymai ir socializmo kūrimo pradžia Lietuvos kaime 1940—1941 metais“ (1972 m., rusų k.) ir „Kolūkinės santvarkos pergalė Lietuvoje“ (1977). 1974 m. apgynė istorijos daktaro disertaciją. A. Jefremenkos darbuose išsamiai nušviesti agrariniai pertvarkymai ir socializmo kūrimo pradžia Lietuvos kaime 1940—1941 m., išanalizuota ekonominė ir socialinė tų metų kaimo padėtis. Mokslininkas gilinosi į 1944—1948 m. tarybinės žemės reformos Lietuvoje sunkumus ir rezultatus, nušvietė jos etapus. Daug vietos jo darbuose skiriama Lietuvos kaimo kolektyvizavimui. A. Jefremenkos agrarinių santykių ir valstiečių istorijos tyrinėjimų rezultatų paskelbta ir kolektyviniuose instituto darbuose: „Lietuvos TSR istorijos“ IV t., istorijos apybraižoje „Tarybų Lietuvos valstietija“ ir kt. Nemažą darbą A. Jefremenka atliko istorinių dokumentų publikavimo srityje. Jis parengė publikaciją „Lietuvos TSR valstybinės žemės ūkio komisijos protokolai 1940 m.“ (1976), buvo dokumentų rinkinio „Lietuvos TSR valstiečių ūkio kolektyvizacija“ (1977 m., rusų k.) sudarytojas, grupės vadovas ir atsakingasis redaktorius. Paskutiniuoju metu mokslininkas tęsia valstietijos istorijos tyrinėjimus, dalyvauja TSRS valstietijos istorijos, Lietuvos TSR istorijos V t. ir kitų darbų rengime spaudoje. A. Jefremenka yra skaitęs nemažai pranešimų respublikinėse, sąjunginėse ir tarptautinėse konferencijose agrarinių santykių, valstiečių istorijos klausimais.

Mokslininkas darbe nemėgsta skubotumo. Tai kruopštus, sąžiningas ir pareigingas žmogus. Mokslinės veiklos patyrimą, žinias noriai, nuoširdžiai perteikia aspirantams ir jauniems bendradarbiams. A. Jefremenka vadovavo aspirantų G. Butkaus, A. Visockio, bendradarbio P. Arlausko kandidatinių disertacijų parengimui. Jo patarimais ir paskelbtais darbais naudojasi Lietuvos ir kitų respublikų socialistinės visuomenės istorijos tyrinėtojai.

N. Kastanauskaitė

RIMUTĖ RIMANTIENĖ

Rimutė Jablonskytė-Rimantienė gimė 1920 m. spalio 25 d. Kaune žinomo mokslininko Konstantino Jablonskio šeimoje. Jau vaikystėje ji susiduria su savo specialybe: kas vasarą su tėvu lanko akmens amžiaus stovyklas, išpustytuose smėlynuose renka titnaginius dirbinius, rūšiuoja juos, dėlioja į dėžutes, tarsi ruošdamasi moksliniam ir muziejiniam darbui. 1938 m. rudenį R. Rimantienė įstoja į Kauno Vytauto Didžiojo universitetą, kur ima studijuoti etnologiją. Drauge lanko Meno mokyklą, mokosi svetimų kalbų, tačiau lieka ištikima archeologijai. 1941 m. pasirodo jos pirmieji straipsniai apie Skarulių ir Puvočių stovyklas. 1946 m. R. Rimantienė baigia Vilniaus universitetą, įsigydama istorikės archeologės specialybę.

Dar tebestudijuodama R. Rimantienė pradeda dirbti Kauno valst. M. K. Čiurlionio dailės muziejuje. Čia praleisti metai (1942—1960) vertė ją plačiau domėtis Lietuvos archeologijos problemomis. 1955 m. pasirodo jos straipsnis apie seniausias kultūrinės srities Lietuvos teritorijoje. Be to, tuo metu ji rengia ekspozicijos katalogus, rašo kultūros paminklų apsaugos klausimais.

Nemažas R. Rimantienės nuopelnas yra grožinės literatūros vertimai iš švedų (S. Lagerlef „Sakmė apie Gestą Berlingą“), norvegų (S. Unset „Kristina, Lauranso duktė“; H. Ibseno dramų „Laukinė antis“, „Šmėklos“, J. Li „Kalnų vienkiemis“) ir kt. kalbų.

Tik 1960 m. pradėjusi dirbti Lietuvos TSR MA Istorijos instituto mokslinė bendradarbe, R. Rimantienė galėjo visas savo jėgas skirti moksliniam darbui. Galutinai išryškėjo jos tyrinėjimų sritis — akmens amžiaus Lietuvoje problemos. 1962 m. ji apgina istorijos kandidato, o 1972 m. istorijos daktaro disertaciją apie pirminį Lietuvos apgyvendinimą. Daktaro disertacijos pagrindą sudarė 1971 metais išleista knyga rusų kalba „Paleolitas ir mezolitas Lietuvoje“. Grupuođama ir klasifikuodama akmens amžiaus medžiagą, ji drauge su kitais autoriais parengė Lietuvos TSR archeologijos atlaso 1-ąją knygą (1974).

R. Rimantienė yra ištyrusi daugelį akmens amžiaus stovyklų ir gyvenviečių. Iš tiesų ji vadovauja visiems akmens amžiaus tyrinėjimams respublikoje. Daugiausia yra tyrinėjusi Šventojoje (1966—1972) ir Nidoje (1973—1978). Apie pirmąją jau išleista monografija (Šventoji, 1 kn., 1979 ir 2 kn., 1980). Savo knygoose ir straipsniuose R. Rimantienė pagrindinį dėmesį skiria akmens amžiaus gyventojų ūkinei veiklai, būičiai, dvasinei kultūrai. Tačiau tiriant akmens amžių, neišvengiamai iškyla etninės problemos, todėl paskutiniu metu R. Rimantienė nemažai rašo baltų etnogenezės klausimais.

Šiuo metu R. Rimantienė yra užsimojusi apibendrinti visą Lietuvos akmens amžiaus medžiagą ir pateikti ją atskira knyga. Tai turėtų būti pirma Lietuvos istorijos seniausios epochos studija. Nekantriai laukdami šio darbo, linkime Jubilatei naujų atradimų.

R. Kulikauskienė